

Taide käyttöön kunnissa

Tekijänoikeudet, luvat ja taiteilijoiden
korvaukset kunnan arjessa

Tämän oppaan tavoite on auttaa tunnistamaan, milloin taideteoksen voi asettaa esille tai teoskuvan julkaista sellaisenaan, milloin tarvitset luvan ja edellyttääkö näyttely ilmoitusta Kuvastolle. Opas on suunnattu kunnan kulttuuriyksiköille, museoille, gallerioille, kirjastoille, viestijöille, markkinoijille sekä muille visuaalisten taiteiden palveluiden parissa työskenteleville.

1. Mitä käytät? Alkuperäistä teosta vai kuvaa teoksesta?

2. Missä ja miksi käytät? Näyttelyssä, verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, julkaisussa vai markkinoinnissa?

3. Ovatko oikeudet voimassa? Selvitä tekijä tai oikeudenhaltija ja teoksen suoja-aika ennen julkaisua.

Lähtökohdat

Tekijänoikeus kuuluu taiteilijalle

Tekijänoikeus syntyy teoksen tekijälle automaattisesti. Se suojaa luovaa työtä ja antaa taiteilijalle oikeuden päättää teoksensa käytöstä ja saada käytöstä korvaus. Kuvataiteilijalle korvaukset ovat olennainen tulonlähde teosmyynnin, palkan ja apurahojen rinnalla.

Tekijänoikeudet

Taloudelliset oikeudet

Taiteilijalla on oikeus päättää taide-teoksen kappaleen valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataviin. Kappaleen valmistamista ja yleisön saataviin saattamista on esimerkiksi taideteoksen kuvan julkaiseminen kirjassa. Käytännössä lupa voi olla tarpeen, kun teoskuva painetaan esitteeseen tai julkaistaan kunnan verkkosivuilla tai somekanavilla.

Moraaliset oikeudet

Mainitse taiteilijan nimi teoksen yhteydessä hyvän tavan mukaan. Älä rajaa, muuta teoksen värejä tai muokkaa teoskuva ilman lupaa. Teoksen käyttäminen mainoksessa tai myyntituotteessa edellyttää taiteilijan hyväksynnän. Moraalisten oikeuksien tehtävänä on suojata taiteilijan mainetta ja taiteellista arvoa.

Tekijänoikeudet eivät siirry teoksen omistajalle

Vaikka kunta omistaa teoksen, tekijänoikeudet jäävät yleensä taiteilijalle tai oikeudenhaltijoille. Kunta saa asettaa omistamansa teoksen julkisesti näytteille, mutta teoksen kuvan julkaiseminen tai muu käyttö vaatii lähtökohtaisesti luvan.

Kuinka pitkään tekijänoikeussuoja on voimassa?

- **Taideteos:** 70 vuotta taiteilijan kuolinvuoden päättymisestä. Tekijänoikeus periytyy perintönä, avio-omaisuutta ja testamenttia koskevien säädösten mukaisesti.
- **Valokuvateos:** sama 70 vuoden suoja-aika.
- **Tavalliset valokuvat:** 50 vuotta kuvan valmistamisvuoden päättymisestä.

Suoja-ajan päätyttyä teosta saa käyttää vapaasti, myös kaupallisiin tarkoituksiin. Tekijän nimi on silti hyvä huomioida asianmukaisesti.

Milloin erillistä lupaa ei yleensä tarvita?

Tunnista lain sallimat käyttötilanteet

Pääsääntönä on, että suojatun teoksen käyttöön tarvitaan lupa. Teosta saa kuitenkin käyttää ilman taiteilijan lupaa tietyissä, tekijänoikeuslain rajoitussäännöksissä määritellyissä tilanteissa. Taiteilijan moraalisia oikeuksia tulee kuitenkin kunnioittaa. Alla ovat kuntien kulttuurityössä sovellettavat, tavallisimmat poikkeukset. Säännösten soveltuvuus arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Kokoelmateos tai lainattu teos.

Kunta voi vapaasti asettaa omistamansa tai lainaamansa kokoelmateoksen esille esimerkiksi tiloihinsa tai näyttelyyn.

Näyttelyn tiedottaminen ja markkinointi.

Näyttelyssä esillä olevan teoksen kuvaa saa käyttää vapaasti näyttelytiedotuksessa ja -markkinoinnissa ennen näyttelyä ja sen aikana. Näyttelytiedotukseen lasketaan esimerkiksi avajaiskutsut, näyttelyn markkinointiin kuuluva ulkomainonta, näyttelyn mainostaminen sosiaalisessa mediassa sekä lehdistötiedotteet.

Julkiselle paikalle pysyvästi sijoitettu teos.

Teoksen saa kuvata. Jos teos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa ilman lupaa. Teoksen hyödyntäminen esimerkiksi kunnan kampanjassa ja matkailumarkkinoinnissa saattaa edellyttää luvan.

Kuvasitaatti.

Taideteoksen kuvaa voi käyttää arvostelevalle tai tieteellisessä esityksessä, kun teksti on pääasia ja kuva havainnollistaa tekstissä käsiteltyä asiaa. Esimerkiksi näyttelykritiikki katsotaan arvostelevalle esitykseksi. Tekstiä elävöittävät kuvituskuvat eivät ole kuvasitaatteja.

Päiväntapahtumasta uutisointi.

Teoksen kuva voi olla sallittu ajankohtaista tapahtumaa selostettaessa, kun teoksen kuva liittyy uutisessa käsiteltävään tapahtumaan. Kuvan ja tekstin on liityttävä toisiinsa.

Toisarvoisuus. Teos voi näkyä valokuvassa, elokuvassa tai tv-esityksessä taustaelementtinä, kun sillä on toisarvoinen merkitys ja teos ei ole enää taiteilijan omistuksessa.

Jos rajoitussäännöksen soveltuminen on epävarmaa, on suositeltavaa pyytää neuvoa ennen kuvankäyttöä.

Hanki lupa ennen käyttöä

Tarvitset pääsääntöisesti luvan, kun julkaiset suojatun taideteoksen kuvan painotuotteessa, verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa tai osana kunnan markkinointitoimenpiteitä eikä käyttöön soveltu mikään tekijänoikeuslain poikkeus.

Luvantarve koskee myös teoksia, jotka kuuluvat kunnan tai kaupungin kokoelmiin tai sijaitsevat julkisella paikalla.

Kun pohdit, tarvitsetko luvan:

- Tarkista, onko kyseessä tekijänoikeudella suojattu teos tai valokuva ja onko suoja-aika vielä voimassa
- Soveltuuko käyttöön jokin tekijänoikeuslain rajoitussäännös?

Kun tarvitset luvan:

- Tarkista, kuuluuko taiteilija Kuvastoon
- Tutustu lupahinnastoon Kuvaston verkkosivuilla
- Hae lupaa e-asioinnissa tai ota yhteyttä Kuvastoon
- Jos kyseessä on ulkomainen taiteilija, varaa käsittelylle vähän enemmän aikaa
- Jos Kuvasto ei edusta taiteilijaa, sovi käytöstä suoraan oikeudenhaltijan kanssa

Jos et ole varma, tarvitsetko kuvan käyttöön taiteilijan luvan, ota yhteys Kuvaston asiakaspalveluun.

KÄYTTÖTILANNE

TOIMI NÄIN

Teoskuva kunnan
imagokampanjassa

Hanki lupa. Näyttelytiedotusoikeus ei kata kunnan yleismarkkinointia

Teoskuva näyttelyn
somejulkaisussa näyttelyn aikana

Voi kuulua näyttelytiedotukseen, jolloin et tarvitse lupaa.

Kunnan kokoelmateos avoimessa
verkkotietokannassa

Teoksen omistajuus ei anna oikeutta verkkojulkaisemiseen. Hanki lupa tai soveltuva sopimus.

Veistos näkyy haastatteluvideon
taustalla

Lupa ei ole tarpeen, jos teos on aidosti toisarvoinen videolla.

Taidekokoelmat verkkoon 2.0 -sopimus

KUNTIEN TAIDEKOKOELMAT VERKKOON

Kuvaston sopimus mahdollistaa museoille ja säätiöille kokoelmateosten verkkojulkaisemisen kustannustehokkaasti ja joustavasti. Sopimusmalli kattaa tekijänoikeudenalaiset, taidekokoelmiin kuuluvat ulkomaisten ja kotimaisten taiteilijoiden teokset. Jos kunta harkitsee sopimusta, tarkista soveltuvuus ja ajantasaiset ehdot Kuvastosta.

Näyttelykorvaus

Varaa korvaus näyttelybudjettiin

Näyttelykorvaus on tekijänoikeuskorvaus teoksen julkisesta näyttämisestä. Kun yleisölle esillä oleva teos on edelleen taiteilijan omistuksessa ja tekijänoikeus on voimassa, taiteilijalla on oikeus näyttelykorvaukseen.

Milloin korvaus tulee huomioida?

Näyttely voi olla esillä museossa, kunnan galleriassa, kirjastossa, kulttuuritalossa, tapahtumassa, festivaalilla tai esimerkiksi ulkona, julkisessa tilassa.

Kun näyttelyssä on mukana Kuvaston edustamia taiteilijoita, kunnan edustaja tekee näyttelyilmoituksen Kuvastolle viimeistään näyttelyn päätyttyä. Korvauksesta ei tarvitse sopia näyttelysopimuksessa. Muiden taiteilijoiden tapauksessa korvauksesta sovitaan suoraan taiteilijan kanssa näyttelysopimuksessa.

Kuntaa edustava toimija vastaa korvauksesta myös silloin, kun näyttelyssä on kyse esimerkiksi yhteistuotannosta taiteilijaseuran tai -yhteisön kanssa.

Hinnoittelu ja budjetointi

Näyttelykorvauksen hinta määräytyy näyttelytyypin mukaan. Kuvaston näyttelyhinnastossa pääsymaksuttomien näyttelyiden korvaus perustuu taiteilijakohtaiseen perushintaan, jonka suuruus riippuu taiteilijoiden lukumäärästä, ja näyttelyn keston. Pääsymaksullisissa näyttelyissä huomioidaan lisäksi vuotuinen kävijämäärä. Kausiluonteisille ja virtuaalinäyttelyille on omat hinnastonsa.

Näyttely suunnitteilla?

- Tarkista ajantasainen näyttelyhinnasto Kuvaston sivuilla
- Voit käyttää e-asioinnin näyttelyilmoituslomaketta laskurina jo budjetointivaiheessa
- Sovi vastuut yhteistyökumppanien kanssa kirjallisesti ennen näyttelyn avaamista
- Tee näyttelyilmoitus Kuvaston edustamien taiteilijoiden osalta viimeistään näyttelyn päätyttyä

Entä verkkonäyttely?

Digitaalisesti toteutettavat näyttelyt edellyttävät lähtökohtaisesti luvan. Virtuaali- ja muut digitaaliset näyttelyt voivat sisältää esimerkiksi teoskuvia, esittelyvideoita, videotiisereitä sekä taltioituja tai striimattuja opastuksia. Tarkista erillinen verkkonäyttelyhinnasto Kuvaston sivuilta.

Poikkeus: kokoelmateos

Kun taiteilija on myynyt teoksen tai muuten luopunut siitä pysyvästi, hänen näyttämisoikeutensa kyseiseen teokseen raukeaa. Teoksen omistaja saa siis laittaa esille omistamansa teoksen ilman näyttelykorvausta tai taiteilijan lupaa.

Tarkistuslista ja yhteystiedot

Apuna kulttuuripalvelujen arjessa

- **Tarkista** suoja-aika ja teoksen oikeudenhaltija
- **Määritä** teoksen käyttö: näyttäminen, painotuote, verkkosivu, markkinointi tmv.
- **Arvioi**, soveltuuko jokin rajoitussäännös juuri tähän käyttöön
- **Hanki** kirjallinen lupa ja sovi käytön ehdoista
- **Merkitse** tekijä- ja teostiedot hyvän tavan mukaisesti
- **Varaa** näyttelykorvaus budjettiin ja tee näyttelyilmoitus Kuvastolle
- **Tallenna** lupa, sopimus ja ilmoitustiedot

KUVASTO AUTTAA

Taideteosten käyttöluvat ja
näyttelyilmoitukset

Ajantasaiset hinnastot ja ohjeet: kuvasto.fi

Sähköposti: kuvasto@kuvasto.fi

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö Kuvasto edustaa yli 3 700 kotimaista ja noin 100 000 ulkomaista taiteilijaa kansainvälisten sisarjärjestöjen kautta. Kuvasto myöntää lupia, kerää ja tilittää kuvataiteen tekijänoikeuskorvauksia, neuvoa tekijänoikeuksissa ja vaikuttaa tekijänoikeuslainsäädännön kehitykseen.

KUVASTO

Seuraa Kuvastoa

FB: *Kuvasto* **IG:** *kuvastory* **LinkedIn:** *kuvasto*